

En Stadsvandring
på egen hand

EN STADSVANDRING PÅ EGEN HAND

Startar vid Alingsås museum, Alströmerska magasinet och slutar vid Lilla torget.

1. Alströmerska magasinet är den äldsta av stadens profana byggnader, uppförd ca 1730 av Jonas Alströmer. I magasinet, som tillhörde Alingsås manufakturverk, förvarades olika råvaror; bland annat ull, lin, bomull, silke, färgväxter och olika färg-ämnen. Här förvarades även de färdiga varorna; framför allt tyger och band i olika material men även strumpor och mössor.

Alingsås manufakturverk grundades 1724 av Jonas Alström (i samband med Adolf Fredriks kröning.

1751 adlades han och tog sig namnet Alströmer).

Efter att manufakturverket började avvecklas 1767 har huset haft olika funktioner, bland annat fanns här mejeri åren 1871-1918. År 1918 köptes huset av Alingsås kommun, som där inrättade bibliotek och museum (grundat 1928). Sedan 1939-2010 disponerade Alingsås museum hela fastigheten.

Alströmerska magasinet är byggnadsminne sedan 1983.

2. På Stora torget, på en kolonn av granit, står en bronsbyst av Jonas Alströmer (1685-1761). Den är gjord av skulptör Aron Sandberg och tillverkad av Otto Meyers konstgjuteri i Stockholm. Genom en insamling bland stadens invånare blev det möjligt att införskaffa bysten som

restes den 2 juni 1905.

3. Från slutet av 1880-talet fram till 1974 (då Alingsås kommun köpte dem) ägdes fastigheterna längs Stora torgets östra sida av handelsman Alfred Hedén och hans familj. Husen kallas för Hedéns länga. Byggnaderna i södra och norra delarna är från 1800-talet, medan det mindre huset mellan dem är (trots sitt utseende) från 1932. På gården finns enklare gårdsbyggnader som tidigare användes bland annat som magasin, uthus och stall.

Efter en stadsbrand 1749 ödelades den norra tomten, men bebyggdes igen. Huset som står där idag är uppfört i början av 1800-talet, men kan ha delar som är från 1750-talet.

Vid en renovering 1996 upptäcktes fyra målade gardinhalvor, troligen från 1850/60-talet, dolda bakom två blindfönster på gaveln mot Kungsgatan. Rekonstruktioner av gardinerna kan ses i fönstren på gavelns första våning.

Den södra delen av kvarteret, som dels var bebyggd, dels brukades till rotfrukts-odling, klarade sig undan stadsbranden 1749.

Fastigheten som uppfördes i början av 1800-talet och tjänade som handelsgård fram till början av 1900-talet, är exempel på den tidens välbärgade stadsgårdar.

Husen är byggnadsminne sedan

1983.

4. Detta rosa hus, Storegården, uppfördes 1769 av Patrik Alströmer, son till Jonas Alströmer. Huset var då bostadshus. Dessförinnan brukades tomten till tobaks-odling. 1831 köpte Alingsås stad huset av Nils August Silfverschiöld. Därefter användes byggnaden som rådhus med bostad för borgmästaren och som skola med bostad för rektorn. År 1901 flyttades skolverksamheten till det nybyggda läroverket (idag Gustav Adolfsskolan) i kv Svanen.

1911 byggdes rådhuset om invändigt för att kunna rymma fler kommunala verksamheter. 1938 togs rådhuset helt i anspråk för kommunal förvaltning, och den resterande 1700-talsinredningen revs då ut.

Byggnaden är en av Sveriges äldsta panelade träbyggnader och är exteriört väl bevarad.

Rådhuset är byggnadsminne sedan 1983.

5. Christinae kyrka, stadskyrkan, uppfördes under åren 1624-1651. Åren 1788-1791 renoverades och byggdes den om; man höjde långhusets väggar, lade nytt tak och byggde tornet. 1962 revs den gamla sakristian och man byggde en ny på korets norra sida.

Predikstolen är från 1791, medan bänkarna är från 1930 (ny färgsättning 1986). Altartavlan gjordes av Bo Beskow 1945, och vid en

renovering 1986 fick han i uppdrag att göra nya korfönster. Bland inventarierna återfinns kyrkans första altartavla från 1658. 6. Kvarteret Alströmer är sedan 1980-talet bebyggt med hus som försöker efterlikna den gamla bebyggelsen. Sitt namn har kvarteret fått efter Jonas Alströmer som på 1700-talet ägde en fastighet i det sydvästra hörnet, ett hus som brann ned 1861. Det hus som byggdes på tomten efter branden är det äldsta bevarade i kvarteret.

7. Drottninggatan var under 1800-talet hantverkarnas gata. I nr 24, kv Korpen, hade August Bruno sitt garveri. Han bodde i gathusets första våning med sin familj, medan butiken låg i bottenvåningen. Såsom var vanligt på 1800-talet är huset målat med oljefärg mot gatan och med falu rödfärg (som var billigare) mot gården.

Huset är byggnadsminne sedan 1983.

8. Gården kallas för Nygrens gård, efter familjen Nygren som ägde gården och som hade speceriaffär där 1922-1982. Butiken låg i bottenplan i huset mot Kungsgatan och på första våning var det bostad.

Det ursprungliga huset förstördes vid stadsbranden 1749, och ett nytt uppfördes på samma plats.

Det nuvarande huset är ombyggt på 1800- och 1900-talen. Idag har man tillträde till gården, med ingång från Drottninggatan. På gården finns rester av uthus och stallar kvar.

Hela gården är byggnadsminne sedan 1983.

9. Fram till mitten av 1700-talet var Nygatan stadens östra gräns och hette då Östra Ringgatan (där Kungsgatan utmynnar låg stadens östra tull). Sitt nuvarande namn fick den i samband med att staden efter stadsbranden 1749 utvidgades österut.

Kungsgatan har sitt ursprung i landsvägen - med anor från 1700-talet - mellan Göteborg och Skara. Fram till 1960-talet övergick Kungsgatan i sin förlängning i riksväg 6, idag E20, mot Stockholm. När bönderna som bodde i Bälinge (strax öster om staden) reste in till Alingsås på torg- och marknadsdagar samlades de här,

och korsningen Kungsgatan - Nygatan kallas därför Bälinge torg.

10. Plangatan 23 är en stadsgård med hus mot gatan, ett mindre gårdshus och en långa med uthus samt trädgård.

11. Det finns två välvda stenbroar över Lillån (Gerdska ström). Denna, uppförd 1825, kallas Färgeribron eller Fattighuset. Före 1825 fanns här en träbro. Sitt första namn har den efter en av manufakturverkets verkstäder, ett ullfärgeri, som låg i kv Färgaren. Sitt andra namn har

den efter fattighuset som kring sekelskiftet låg i hörnet av Plangatan och Färgaregatan i kv Färgaren. Fattighusets verksamhet flyttades 1908. Fastigheten som idag ligger mot Färgaregatan är byggd i mitten av 1960-talet.

Den andra stenbron ligger vid Västra Ringgatan i kv. Ljuset och kallas för Gasverksbron; fram till mitten av 1950-talet låg stadens gasverk där energiverket återfinns idag.

12. I kv. Tygvävaren ligger Nattséns gård, ursprungligen en garverigård från 1700-talet men om- och tillbyggd på 1800-talet. På den södra gaveln finns ett så kallat blindfönster. När huset byggdes eftersträvades symmetri varför man på ytterväggen lät måla ett falskt fönster med gardiner (ibland även en blomkruka).

13. Stadsvandringen avslutas på Lilla torget som tidigare var en marknadsplats. Här såldes framför allt möbler och slöjdalster och torget har ibland kallats för trätorget. Under 1700-talets senare hälft kallades platsen Fredriksplan efter svenske kungen Fredrik I, som var Jonas Alströmer behjälplig vid tillkomsten av Alingsås manufakturverk.